

Terugblik op de droogte van 2020

27 augustus 2020 | Natuurmonumenten, LandschappenNL en het Wereld Natuur Fonds.

Natuurmonumenten heeft in samenwerking met (terreinbeherende) natuurorganisaties een inventarisatie gemaakt van de gevolgen van de droogte van deze zomer, op basis van veldwaarnemingen van boswachters in hun gebieden. De waarnemingen zijn gebundeld en waar mogelijk ondersteund met bronvermelding. Dit document heeft als doel de huidige, kritieke situatie in de natuur te beschrijven en is niet bedoeld om volledig te zijn. Daarvoor is er meer (landelijk) onderzoek en monitoring nodig.

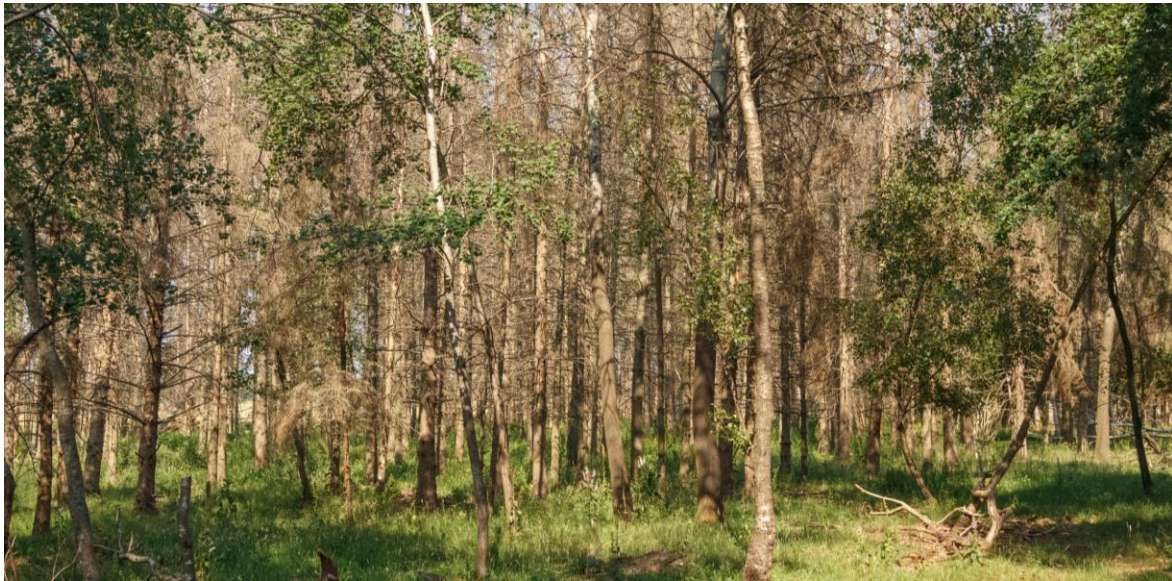
Beeld: Gijs Clements

Onze inventarisatie laat zien dat de negatieve effecten zich opstapelen en complex zijn. Belangrijke schakels die onderdeel vormen van natuurecosystemen vallen uit. De natuur staat op een aantal plekken op omvallen, met onherstelbare schade, vooral op de hogere zandgronden. In 2020 heeft de natuur al zeer vroeg te maken met de extreemste droogte ([bron: KNMI](#)), gekenmerkt door zeer lage (grond)waterstanden, droogvallende wateren, slechte waterkwaliteit en droge, dorre bodems. Regen in juli bracht verlichting in voortdurende droogte, maar de wekenlang durende hittegolf in augustus zorgde voor een genadeklap: historisch lage grondwaterstanden, watertekorten lopen op en waterkwaliteit gaat verder achteruit. Dit terwijl de natuur zich op veel plekken nog niet heeft kunnen herstellen van de vorige twee zeer droge jaren (2018, 2019). Deze droogteproblemen komen bovenop bestaande structurele problemen, zoals structurele verdroging en een overdosis stikstof.

Kwetsbare ecosystemen in gevarenzone

Zichtbare effecten zijn er in de kwetsbare (hoog)veengebieden, vennen en beeksystemen. Al zeer vroeg kampten deze systemen met watertekorten. Op meerdere plekken in het land staan delen van veen droog en vindt veenafbraak plaats en ook verdere verdroging van trilveen. Ook de hoger gelegen duinen, en de vochtige duinvalleien op bijvoorbeeld Schiermonnikoog, zijn zeer droog. Wijdverspreid komen kwelafhankelijke habitats (habitats die afhankelijk zijn van grondwater dat onder druk naar de oppervlakte van bodem komt) in gevaar. Daarbij zagen we dit jaar wederom op diverse plekken grote sterfte van heide en bossen. Vorig jaar zagen we al dat voornamelijk oude eiken, beuken, naaldbomen door droogte in combinatie met andere factoren, omvielen. Dit jaar is het erger en zien we deze problemen bij steeds meer loofbomen. Veel bomen staan al vroeg in de

herfststand: de berk zit al zonder blad. Overige sterk van waterafhankelijke gebieden onder meer de vochtige hooilanden, veenmosrietlanden en bijzondere graslanden, zoals blauwgraslanden in Brabant, hebben het zwaar. Rivieren, als de Maas warmen snel op, hebben minder doorstroming en kampen met een slechte waterkwaliteit.

Beeld: Gijs Clements

Typerende soorten van Nederland onder druk

Dit heeft gevolgen voor de aan deze habitats/ecosystemen gebonden (beschermd) soorten. Met name waterafhankelijke, kwetsbare soorten lopen gevaar. Verschillende vogelsoorten komen verder onder druk te staan doordat hun leefgebied uitdroogt. Opvallend slecht staan de weidevogels ervoor na een vroeg, droog voorjaar. [Kenners bevestigen via nu.nl](#) dat het een slecht broedseizoen was voor weidevogels zoals de grutto, minder kuikens, minder voedsel voor kuikens en meer predatie door droogte. Vergelijkbare problemen zien we bij kraanvogels in het Fochteloërveen. Dit jaar waren er flinke problemen voor vogels die aan de kust broeden. Ook moerasvogels, zoals de Roerdomp en Woudaap, hebben wederom een slecht broedseizoen.

Beeld: Gerard Roest

Op steeds meer plekken zien we bossen verder verzwakken: bomensoorten verdrogen en gaan dood al dan niet door droogte in combinatie met andere factoren, zoals boomziektes (o.a. letterzetter) en stikstof. Dit geldt voor coniferen als de fijnspar, naaldbomen zoals de grove den, maar ook (oude) eiken en beukenbomen. Jonge bomenaanplant sterft af. Daarbij treden er versterkende effecten op door droogte: we signaleren op meerdere plekken niet-herstelde kwelsituaties. Dit kan gevolgen hebben voor zeldzame planten die hiervan afhankelijk zijn, denk aan de klokjesgentiaan (Brabant) en bijzondere orchideeën. Een aantal orchideeën zijn dit jaar ook aanzienlijk kleiner en/of sterven af. Dit zien we bijvoorbeeld in de Nieuwkoopse Plassen. Daarnaast hadden veel voorjaarsbloeiërs een slecht jaar. De veenmosorchis lijkt zeer kwetsbaar in de Vechtplassen.

De heide kleurt prachtig paars, maar de droogte laat sporen na (zie ook item [Omroep Gelderland](#)). Op veel plekken hebben heidesoorten flinke klappen gekregen door opeenvolgende droogtes en sterven zelfs af. Dit gebeurt met name op hogere zandgronden en ook in Friesland nemen we dit waar. Daarentegen doen sommige kruidensoorten het goed, ten opzichte van (zeldzame) grassen.

Enkele bijzondere waterplanten, zoals de drijvende waterweegbree in Brabant, worden niet tot minder waargenomen.

Door droogval sterft onderwaterleven en komen bijzondere watergebonden soorten, zoals vissen (beekprik, kwabaal) en amfibieën onder druk te staan. Door de droogval kunnen vissen moeilijker migreren of ze gaan dood in rivieren (bron: [Sportvisserij ON](#)) en beken, met plaatselijk uitsterven als mogelijk gevolg (bron: [RAVON](#)). Ook de migratie van soorten als zalm en steur tussen onze rivieren en de Noordzee wordt gehinderd door de droogte omdat keringen gesloten blijven en er aangepaste spuiregimes gelden. Voor (beschermde) amfibieën als de boomkikker, knoflookpad en vroedmeesterpad lijken de effecten zich op te stapelen - op bepaalde plekken zijn er minder en weinig tot geen voortplantingsmogelijkheden door droogval waardoor populaties kunnen uitsterven – dit speelt bijvoorbeeld bij kwetsbare kamsalamanders op de Sprengenberg (Salland) en in Twente, Brabant en Limburg. Hoe het met de ernstig bedreigde Geelbuikvuurpad staat in Limburg, is onbekend. Het is moeilijk in te schatten wat droogte voor reptielen betekent– er zijn zorgen voor de adderpopulatie in Wolfheze en de ringslang in de IJsselvallei.

Verder is de opeenvolgende droogte een klap voor veel vlinders, zoals de heivlinder en

Beeld: Ben Walet

kommavlinder en vlinders van hoogvenen (bron: [Vlinderstichting](#)). We maken ons tevens zorgen over de zilveren maan in Gelderland en het heideblauwtje. Het gentiaanblauwtje doet het slecht in o.a. Brabant. Ook watergebonden insectensoorten komen onder druk te staan. Onze waarnemingen van libellen die afhankelijk zijn van vennen zijn zeer laag: we hebben dit jaar nog geen witsnuitlibellen waargenomen in Brabant, slechts een paar in Fochteloërveen en ook voor de speerwaterjuffer vrezes we. Onze inschatting is dat een aantal insectensoorten minder voedsel ter beschikking hebben en daardoor minder worden waargenomen. Uiteraard heeft de droogte ook zijn impact op de bodem en het bodemleven (schimmels, bacteriën, wormen etc.).

We signaleren enkele versterkende effecten in onze gebieden, op veel plekken is er een verhoogd risico op: natuurbranden, achteruitgang waterkwaliteit (waaronder verzilting), invasieve exoten, boomziektes en signalen van chemische (bodem)processen en onomkeerbare processen die in gang worden gezet door droogte > zie voor meer versterkende effecten ook de [Terugblik 2019](#).

Bovengenoemde droogte-effecten komen bovenop structurele problemen, zoals langdurige verdroging en overdosis stikstof. Hoe vaker en langduriger droogte zal optreden des te problematischer worden deze klappen voor de natuur. Er ontstaat een domino-effect van tegenslagen voor de natuur, dat op lange termijn moeilijk te herstellen valt. De natuur is veerkrachtig maar op steeds meer plekken zien we (onomkeerbare) schade voor flora en fauna ontstaan. Daarom dienen alle mogelijke maatregelen ingezet te worden om te voorkomen dat verdere schade voor natuur ontstaat. Tegelijkertijd verzoeken wij Provincies en Waterschappen nu versneld aan de slag te gaan met het oppakken van concrete, structurele maatregelen. Een ruimtelijke verdrogingsaanpak waarbij kansen mét natuur worden benut!